

MUHARREM ERBEY'İN ÖYKÜLERİ VE ÖYKÜCÜLÜĞÜ

MUHARREM ERBEY'S SHORT STORIES AND STORYTELLING

Levent BİLGİ*

Mehmet DİNÇ**

Özet

Muharrem Erbey, 1969 yılında Diyarbakır'da doğdu. Çocukluk ve gençlik yıllarını Diyarbakır'ın Sur ilçesinde geçirdi. Sur İçi denen muhitte yaşanan olaylar, göçler ve yoksulluk içinde yaşayan insanların dramı küçüklüğünden itibaren onun eserleri için önemli kaynak oldu. Henüz ortaokul öğrencisi iken bir çocuk dergisinde yayımlanan şiiri sanatsal geleceğine işaret eder. Yıllar sonra Hukuk Fakültesi okumak için gittiği İstanbul'dan Diyarbakır'a döndüğünde, edebiyata olan tutkusu ilk ürünlerini vermesini sağladı. O dönem Türkiye Yazarlar Derneği Diyarbakır Temsilciliği görevinde bulundu. 2007 yılında Diyarbakır Büyükşehir Belediye başkanı kültür danışmanlığına getirildi. Bu görevdeyken *Diyarbakır Büyükşehir Belediye'si Öykü Seçkisi* kitabının editörlüğünü yaptı. *Yaşar Kemal Öykü Seçkisi* ve *Oğuz Atay Öykü Seçkisi*'ne alınan öyküleriyle ötekileştirilen insanların dertlerini anlattı. Muharrem Erbey, önceleri *Yitik Şecere* iken sonraki baskılarda adını *Kayıp Şecere* olarak değiştirdiği ilk öykü kitabını 2004 yılında yayınladı. 2018 yılında ikinci öykü kitabı *Babam Aharon Usta*'yı yayınladı. Bir kısmı çocukluğun anıları olmak üzere, zaman içinde tanık olduğu olayları anlatan yazarın eserlerinde anne sevgisi, yoksulluk, ötekileştirme, haksızlığa uğrama, otoriteye isyan ve cinsiyet eşitsizliği gibi temalar ön plana çıkmaktadır. Yazar bu tür konuları öykülerinde işleyerek toplumsal duyarlılık yaratmaya çalışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Muharrem Erbey, toplumcu gerçekçilik, isyan, yoksulluk, cinsiyet eşitsizliği.

Abstract

Muhammed Erbey was born in Diyarbakır in 1969. He spent his childhood and youth in Sur district of Diyarbakır. The events, migrations and drama of people living in poverty in the neighbourhood called Sur İçi have been an important source for his works since his childhood. Even when he was a secondary school student, a poem of him which was published in a children's magazine seemed to indicate his artistic future. Years after, when he returned to Diyarbakır from İstanbul, where he went to study at the Law School, his passion for literature enabled him to produce his first works. At that time, he worked as Diyarbakır Representative of Turkish Society of Authors. In 2007, he was appointed as a cultural consultant of the Mayor of Diyarbakır Metropolitan Municipality. During that

* Doç. Dr., Harran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı, leventbilgi@gmail.com, ORCID:0000-0002-7683-3258.

** Öğr. Gör., Mardin Artuklu Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu, Mardin, mehmetdnc@hotmail.com, ORCID:0000-0002-2001-2936.

position, he was the editor of *Story Selection Book of Diyarbakır Metropolitan Municipality*. With his stories taken in *Story Selection of Yaşar Kemal* and *Story Selection of Oğuz Atay* he pointed out the troubles of people who were marginalized. Muharrem Erbey published his first story book in 2004, whose name he changed from *Yitik Secere* to *Kayıp Secere (Lost Genealogy)* in the following editions. He published his second story book *Babam Aharon Usta* in 2018. In the works of the author, which reflect some parts of his childhood memories and which tells about the events he witnessed over time, themes such as maternal love, poverty, marginalization, injustice, rebellion against authority and gender inequality come to the fore. The author tries to create social sensitivity by covering such topics in his stories.

Key Words: Muharrem Erbey, social realism, rebellion, poverty, gender inequality.

Giriş

Muharrem Erbey 23.06.1969 yılında Diyarbakır'ın Sur ilçesi Saray Kapı'da dünyaya geldi. Bir süre sonra 1975-1980 yılları arasında Diyarbakır'ın Bağlar ilçesinde bulunan Atatürk İlkokulu'nda okudu. Takip eden eğitim döneminde Diyarbakır Merkez Ortaokulu'na başladı. 1982 yılında ortaokuldan mezun olduktan sonra devam ettiği lise, kariyerine etki etmeye başladı. 1985'te Diyarbakır Ticaret Lisesi'ni bitirdikten sonra, 1986'da yerleştiği Dicle Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu Muhasebe Bölümü'nden 1987 yılında mezun oldu. Eğitim hayatına kısa bir süre ara verdikten sonra tekrar sınavlara hazırlandı. 1990 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini kazandı. Burada bir yıl okuduktan sonra, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesine geçiş yaptı. Eğitimini tamamlayarak 1996 yılında mezun oldu. Halen Diyarbakır Barosuna kayıtlı olarak avukatlık mesleğini sürdürmektedir. Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olan Erbey, Ekim 1997'de Diyarbakır Baro'suna kayıt yaparak serbest avukatlık mesleğine başladı. Baroda birçok komisyonda görev üstlenmenin yanında 1999- 2004 yılları arasında TOHAV'ın (Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı) Diyarbakır Temsilciliği ve yönetim kurulu yedek üyeliği görevlerinde bulundu. 2000 yılında seçildiği İHD (İnsan Hakları Derneği) Yönetim Kurulu üyeliğine, sırasıyla İHD Bölge Bülteni Yazı İşleri Müdürlüğü, 2002'de İHD Diyarbakır Şube Sekreterliği ve 2008'de İHD Diyarbakır Şube Başkanlığı görevlerinde bulundu. 2009 yılında siyasi bir iddia üzerine cezaevine giren Erbey, dört buçuk yıl tutuklu yargılandıktan sonra, suçsuz bulunarak serbest bırakıldı.

Yazarlığa Başlangıç ve İlk Edebi Metinlerin Oluşumu

Muharrem Erbey bir dergiye verdiği röportajda yazarlık tutkusunun başlangıcını şöyle anlatmaktadır:

“Küçükken Hazro ilçesine gider ve anneannemden Kürtçe çiroklar dinlerdim, dinlediğim hikâyeler her gece çıra ışığında yarım kalırdı, sabah uyandığım da anneannemin işi gücü olurdu hep, yarım kalan hikâyeleri kendimce yazmaya koyulurdum çok küçükken bu masalları tamamlamaya koyularak yazmaya başladım. İlk yazılı metnim 1981'de yayınlandı. Yazmak hikâyeye anlatmak çok güzel geliyor bana. Kendimi iyi hissediyorum, tamamlanmış gibiyim, aslında ben hala eksik hikâyeleri tamamlıyorum. Hayatımızda o kadar çok eksiklik var ki! Tamamlamakla bitmiyor, huzursuzluğun nedeni de tam da bu giderilmeyen eksikliktir!” ([https://www.otekilerin.gundemi.com/soylesiler-roportaj / yazar -muharrem -erbeykurtlerin-hikayelerini-seslerini-ve-sessiz-cigliklerini-yazmaya-calistim-calisacagim-h62801.html](https://www.otekilerin.gundemi.com/soylesiler-roportaj-yazar-muharrem-erbeykurtlerin-hikayelerini-seslerini-ve-sessiz-cigliklerini-yazmaya-calistim-calisacagim-h62801.html), erişim tarihi: 10. 02. 2021).

Erbey'in anneannesinden dinlediği hikâyelerde eksik kalan yerleri tamamlamak için sarıldığı kâğıt ve kalem bir noktadan sonra kendi yazınsal yaratımlarını da tetiklemeye başlar. Erbey'deki yazma dürtüsü onu okumaya da sürükler. Kayıt altına aldığımız yüz yüze görüşmemizde bu durumu şöyle anlatır: “Dönem içinde çizgi romanlar, masallar ve mesellerden beslendim” (Dinç, 2021, 09:38). Böylece henüz ortaokul öğrencisi iken ilk şiiri *Furi* dergisinde yayımlanır.

“İlk yazdıklarımı 1981'de İstanbul'da olan çocuklar için çıkan *Furi* dergisine gönderdim. Hemen yayınlandı 75 TL telif gönderdiler. Şimdi ise pek kimseye okutmuyorum malum hız çağındayız ve hiç kimsenin vakti yok ince şeyleri düşünmeye ve yazdıklarını okumaya, çok bozulduk, yalnızlaştık ve insanlardan uzaklaştık, kimse kimseye katlanamıyor artık. Oysa insan, insanın acısını alır, öyle bildik, ama uygulama hak getire...” (<https://www.OTEKILERIN.GUNDEMI.COM/soylesiler-roportaj/yazar-muharrem-erbey-kurtlerin-hikayelerini-seslerini-ve-sessiz-cigliklerini-yazmaya-calitim-calisacagim-h62801.html>, erişim tarihi: 10.02.2021).

Erbey'in ortaokul yıllarında başlayan edebiyat tutkusu, o dönemlerde resme merakını tetikler. Ortaokul ve lise yıllarında bir süre resim yapmakla ilgilenir. Hukuk Fakültesi için İstanbul'da bulunduğu sıralarda ise tiyatroyla ilgilenir. Böylece İstanbul'da, Mezopotamya Kültür Merkezi bünyesinde kurulan tiyatro topluluğuna katılır. Muharrem Erbey, sanatın farklı dallarıyla ilgilenirse de edebiyata bağlılığı giderek artmaya başlar. İstanbul'da başladığı Hukuk Fakültesi eğitimini tamamlamak için Diyarbakır'a dönen Erbey, kadim geçmişe sahip kentten ilham alarak edebiyat serüvenine devam eder. “Diyarbakır çok eski şairlerin, düşünürlerin, yazarların şehridir. Sokakları kentin sırlarını fısıldar insana. Yazarken bundan etkilenmemek imkânsız. Şehrin dokusu kendini adeta size yazdırıyor” (Dinç, 2021, 11:50). Bununla birlikte Erbey, eserlerinin yaratım sürecinde edindiği motivasyonu bir internet sitesine verdiği röportajda şöyle anlatır:

“Gündüzleri avukatlık mesleğimi icra ediyorum. Akşamları eve gittiğimde kendimi çalışma odama atıyorum. Kitapların arasında olmak bana huzur veriyor. Okumalarımı yapıyorum. Yazmak isteği uyandığında sık sık notlar alıyorum. Şu anda yazdığım roman ile okumalar ve notlar alıyor. Bunları romanın bölümlerine yediriyorum. Genellikle akşam başlayıp gece geç saatlere kadar çalışıyorum. Çalışmaya başlamadan önce kendimi motive edecek müzikler seçer, mutlaka müzik dinlerim. Klasik müzik tercihimdir. Kahve, bitki çayı bazen de şarap içerim. Masamı düzenler, ışığı ayarlar ve daha sonra da çalışma odamda yürüyüşler yaparım. Sonra oturur ve yazmaya başlarım. Zamanı bazen unuturum. Yorulunca kalkıp mutfağa gider kahvem tazelerim.” (<https://ipeklimendil.wordpress.com/2017/03/05/muharrem-erbey-yazarlarin-gunluk-rituelleri/>, erişim tarihi: 10.03.2021).

Erbey'in her iki öykü kitabında geçen mekânların çoğu Diyarbakır'dır. “Kitaplarımda kendimden bahsettim. Hem *Kayıp Şecere*'de hem *Babam Aharon Usta*'da, çocukluğumdan bahsettim. Sur İçi'nden, Bağlar'dan bahsettim” (Dinç, 2021, 15:25). Muharrem Erbey, 2007 yılında Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi başkan danışmanlığı görevinde bulunurken *Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Öykü Seçkisi* isminde yayımlanan öykü antolojisinin editörlüğünü yapar. 2016 yılında Nilüfer Belediyesi'nin yayımladığı *Yaşar Kemal Öykü Seçkisi* kitabı için seçici kurula gönderilen bin yüz yirmi dört öykü arasından “Sarkis Amca” adlı öyküsü, yayımlanmaya değer yirmi öykü içinde yer alır. Böylece zamanla, Erbey'in, hukukçu kimliğinin yanında edebiyatçı yönü uluslararası alana taşınır. 1997'den itibaren ulusal ve uluslararası alanda çok sayıda kültür sanat dergisinde, gazete ve web sayfasında, makale ve röportajları yayınlanır. Öykü,

makale ve denemeleri, İngilizce, Almanca, İsveççe, İtalyanca, Norveççe, İspanyolca, Arapça'ya çevrilir. 2000 yılında Diyarbakır Edebiyatçılar Derneği Sekreterliği, 2002 yılından 2006 yılına kadar da Türkiye Edebiyatçılar Derneği Diyarbakır Temsilciliği görevinde bulunur.

Öykücülüğü ve Öyküleri

Erbey'in, şu ana kadar *Kayıp Şecere* ve *Babam Aharon Usta* adında iki öykü kitabı yayımlanmıştır. Bununla birlikte çok sevdiği avukat arkadaşı Tahir Elçi'yi yakından tanıyan insanlarla yaptığı görüşmelerden hazırladığı *Tahir Elçi* isimli anı kitabını yayına hazırladı. Erbey ile yaptığımız röportajımız sırasında yazmayı düşündüğü üçleme romanın ilki olan *Günahkârlar Kalesi* adlı romanı henüz yayımlanmamıştır. Bu roman daha sonra Mayıs 2022'de İnkılap Kitabevi tarafından yayımlanmıştır. "Üç ciltlik bir roman yazdım Günahkârlar Kalesi. İlk cildi bu yıl çıkıyor. Günah kavramını irdelemeye çalıştım" (Dinç, 2021. 26:20).

Erbey'in eserleri incelendiğinde, mekânsal anlamda şehrin varoşları ya da taşra ön plana çıkar. Öykü kahramanlarının çoğu mağdur edilmiş insanlardır. Birçoğu devlet otoritesinden dolayı mutsuzdur. Bununla birlikte yoksulluk, kimsesizlik, anne sevgisi, ötekileştirme ve cinsel adaletsizlik öykülerinde ön plana çıkan diğer konulardır. Bu çerçevede düşünüldüğünde Erbey'in öyküleri toplumcu gerçekçi kuram içinde değerlendirilebilir.

Erbey'in iki eserinden ilki olan *Kayıp Şecere*, on iki öyküden oluşmaktadır. Bir tür çocukluk ve ilk gençlik yıllarını anımsayan öykü kahramanları başlarından ya da aile bireylerinin başlarından geçenleri anlatmaktadırlar.

Kitaptaki ilk öykü olan "Babam" öyküsünde baba özlemi çeken bir gencin intiharı anlatılır. Öykü kahramanının babası, günün birinde tarlada gömü bulur. Kısa süre sonra da evi terk ederek sırta kadem basar. Babanın yokluğu ailenin sıkıntılı zamanlar geçirmesine neden olur. Babasız bir çocukluk geçiren öykü kahramanı zaman içinde yaşamını zora sokacak olayların içinde bulur kendini. Olaylardan bir nebze sıyrıldığındaysa paranoyak bir ruh haline bürünür. Günün birinde, yıllardır aradığı babasının izine rastlar. İstanbul'da, Bebek denen ilçede bir market işletmektedir. Öykü kahramanı İstanbul'a gelir. Babasının işlettiği markete gider. Babası onu tanımayınca kimliğini açık etmek istemez. Babasının hafızasını canlandırmak için ona bir soru sorar. "Çocuğunuz var mı diye sordum" (Erbey, 2018a, s.11). Böylece alacağı cevapla kendini tanıtmaya hazırlanırken babasının cevabıyla yok sayıldıklarını anlar. "Evet, deyip tezgâhın arkasında duran bir çocuğu gösterdi. İki tane de evde" (s.11). Böylece öykü kahramanı, babasının onları çoktan unuttuğunu, üstelik yeniden evlenip çoluk çocuğa karıştığını öğrenmiş olur. Bunun üzerine kendini tanıtmadan orayı ter eder. Kadıköy İskelesi'nden vapura biner. Paranoyak ruh halinin de etkisiyle seyir halindeki vapurdan atlayarak intihar eder. "Suyun derinliklerine doğru inerken, suyun üzerinde ışıkların tekrar dans etmeye başladığını gördüm" (s.12). Anlatıcı ölmeye doğru ramak kala hala babasını düşünmektedir. Böylece öykü kahramanı babasız büyümenin eksikliğini son anına kadar yaşamış olur.

Kitaptaki ikinci öykünün ismi ise "Köz" dür. Geriye dönüş tekniğiyle yazılan öyküde iş görüşmesine giden öykü kahramanı, randevuya bir saat erken geldiğini anlayınca vakit geçirmek için dışarı çıkar. Kaldırımın bir yerinde boyacı çocuğu

gördüğünde tozlanan ayakkabısının farkına varır. Ayağını sandığın üzerine yerleştirdiğinde çocukluğunu anımsar. Çocukluk yıllarında yoksul fakat huzurlu bir evleri vardır. Kış mevsiminde sobanın çitirtisinin etrafında yenilen akşam yemeğinden sonra baba kahvenin yolunu tutar. “Babam ajanslar bitmeden kahvenin yolunu tutacak, kapının Tik sesiyle bize özgürlük doğacak, somyanın altından oyun kâğıtları çıkarılacak, bu arada uykusu gelen küçük kardeşler uyuyacak, anneye yaptırılan çay içilecek, kâğıt oynanacak” (s.17). Öykü kahramanı ve kardeşi bir yandan ders çalışmak isterken, öte yandan bir birleriyle sevimli bir didişmenin içine girerler. Baba eve dönüşünde ise kitaplarını alıp okuyormuş gibi yaparak durumu kurtarırlar. Aileye ekonomik bir katkıda bulunmak isteyen öykü kahramanı okul zamanının dışında ayakkabı boyacılığı yapar. Omuzuna astığı sandıkla kahvenin önünden geçtiği günün birinde orta yaşlarda bir adam onu yanına çağırır. Buldukları yere pek uzak olamayan bir apartmanı gösterir. Sonra kapı numarasını belirterek eşinin ve çocuklarının ayakkabılarını boyaması için onu evine gönderir. Öykü kahramanı apartmana doğru yol alır. Evin kapısı açıldığında kendi yaşadığı dünyandan çok farklı ve güzel bir dünyanın kapısının aralandığını hissederek. Bu duruma öykünür. Kadının sesi ile daldığı rüyadan uyanır. Kadın ondan, ayakkabıları boyamadan önce içi sıcak kül dolu kovayı boşaltmasını isterken, aralanan kapının ardında kendisiyle aynı yaşlarda olan çocuğa takılır gözleri. “Kadın kömür sobasından bahsederken, ben kapının arkasında bisiklete binen çocuğa bakıyordum. Kadın tamam mı diye sorduğunda, sesini duymamış, başımla hı, hı deyip onaylamıştım. Babamın alacağım deyip de almadığı, alamadığı bisiklet karşımdaydı. Bakışlarımı çekemiyordum” (s.23). O andan sonra boyuna göre devasa gelen kovayı taşımakta zorlanır. Bu durum yaşamın yoksullara dayattığı ikinci bir ağırlık gibidir. Dönüşte geç kaldığı için kendisi ile aynı yaşlarda çocuğu olan kadından azar işitir. Kendi evlerinde annesinin kıyamadığı için ona taşımadığı kül kovasıyla, bu kadının ona en ağır işleri yaptırması arasında büyük bir adaletsizlik vardır. Öykü kahramanı bu anıyı yıllar geçse de unutmamıştır. Eni sonu beklediği randevu saati gelir. Büroya gider. Görüşme esnasında işverenin küçümseyici bakışları, konuşmalarındaki umursamaz tavır öykü kahramanı Zeki’yi çileden çıkarır. Sonunda dayanamaz, iş görüşmesini yarıda bırakarak orayı terk eder.

Kitaptaki üçüncü öykü “Kerdız” isimli öyküdür. Bu öyküde geleneksel ritüellere yer verilir. Evlenmek isteyen delikanlıların, civar köylerden eşek çalmaları gerekir. Evlenmek isteyen gençlerden biri de Faruk’tur. Ne var ki Faruk, çaldığı eşekle cinsel ilişkiye girmek üzereyken babasına yakalanınca kafayı sıyrır. “Bu çocuk da geçen yıl bir eşek çaldı. Babası ahırda onu eşeğin arakasında pantolonunu çıkarmış vaziyette gördü. O gecedен sonra öyle oldu” (s.33). Faruk akli dengesini yitirir. O günden sonra bir daha toparlanamaz. Günün birinde düğün yerinde ortalık yerde delicesine oynayan Faruk’u gören şehrli bir konuk, İstanbul’da tedavi etmeyi önerir. Bunu üzerine Faruk, İstanbul’a götürülür. Yatırıldığı hastaneden kaçır. Tüm aramalara rağmen bulunamaz. Yıllar sonra İstanbul Üniversitesi’ni kazanan kardeşi Zerdin’in tek isteği ağabeyi Faruk’u bulmaktır. İstanbul kazan o kepçe her yerde ağabeyini arasa da önceleri bulamaz. Yine de vaz geçmez. Arayışlarından bitap düştüğü bir gün, soluklandığı bir kafenin camekânından dışarı bakarken, bankta oturan bir adam çeker dikkatini. Ayaklanarak adama doğru gider. Çok geçmeden adamın ağabeyi Faruk olduğunu anlar. Faruk’un tavırlarına bakılırsa bütünüyle dünyadan kopmuştur. Zerdin ağabeyini eve götürür. Saç sakal tıraşını yapar, üstünü başını yıkar. Gecenin ilerleyen saatlerinde uyumasına yardımcı olur. Ardından odasına geçer. Zerdin gece yarısı bir tıkırtı sesiyle uyanır. Banyoya gittiğinde ağabeyinin erkeklik organını kesip yere fırlattığına tanık olur. “Yanına yaklaşınca, ağabeyinin kanlar

içindeki donuna ve yerdeki küçük et parçasına bakıp bağırdı, bağırdı, bağırdı...” (s.45). Böylece Faruk, son kertede, kafayı sıyrmasına neden olan cinsel yönünü keserek ölür.

Kitaptaki dördüncü öykü “Düş” öyküsüdür. Öyküde, Ceylan’a tutulan bir kızın yaşadıkları bunalımlar anlatılır. Bir gün babasıyla birlikte Ceylanpınar Hayvan Çiftliği’ne giden bir kız çocuğu bakıştığı bir Ceylan’ın etkisinden kurtulamaz. Eve geldiklerinde ve sonraki günlerde iyice içine çekilir. Çocuktaki bu değişimler ailesi başta olmak üzere çevredekilerin dikkatini çeker. Büyüyü bozmak isteyen çocuğun ailesi geleneksel yöntemlere başvururlar. “Tez elden hacı hocalara haber salındı. En iyi muska yapanlar, nefesleri en güçlü olanlar çağrıldı.” (s.49). Çocuğun durumunda bir değişiklik yaşanmaz. Bu esnada devletin baskısı sonucu köylerini terk etmek zorunda kalırlar. Kısa bir süre Urfa’da kaldıktan sonra nihai ikametgâhları olacak Adana’ya yerleşirler. Ceylana olan tutkunluğu orada da devam eder. Annesinin tüm çabalarına rağmen iyileşemez. “Annem üç mahalle öteden kurşun getirip eriyene kadar tavada ısıttı. Sonrada soğuk suya boca etti” (s.53). Hiçbir yöntem hastalığına çare olmaz. Böylece bir sabah uyanan kız, sessizce evden çıkar. Ceylan’ı bulma umuduyla dağlara yönelir.

Kitaptaki beşinci öykü “Navçi” adlı öyküdür. Öykü kahramanı çocukluk anılarına döner. Hastalığına yenik düşen annesinin son anlarını anımsar. Adını öyküye de veren “navçi” bir tür araya girme, dayak atanla dayak yiyeni ayırma için kullanılan bir sözcüktür. Baba şiddetiyle büyüyen öykü kahramanının en büyük destekçisi annesidir. Anne şefkati bir tür özleme dönüşen anlatıcı annesiyle ilgili anılarını anımsar. O günlerin geri gelmesini, hastalanırken annesinin başucunda durmasını özler. “Kurban olduğum oğlum, nereden buldu bu hastalık seni” (s.57). Öykünün bütününde çocukluk anıları, annesine olan özlemle harmanlanır.

Kitaptaki altıncı öykü “Üşüyorum” öyküsüdür. Güvenlik nedeniyle köyden şehre göç etmiş yoksul bir adamın öyküsü anlatılır. Diyarbakır’a yerleşen bu adamın yaşadığı trajediler bitmek bilmez. Evini barkını, huzurunu terk etmek zorunda kaldığı gün göç yolunda geçirdikleri trafik kazasında eşini ve oğlunu kaybeder. Hasta kızıyla birlikte Sur İçi’nde köhne bir yere yerleşir. Açtığı bakkaliye yoksulluğunun ifadesi gibidir. Çoğu boş duran raflarda üç beş parça eşyadan başka bir şey yoktur. Bununla birlikte trajik bir durum daha vardır. Hasta kızını bırakacağı kimsesi yoktur. O yüzden soğukların hüküm sürdüğü mevsimde biçimi dahi soğuk duran dükkânın bir köşesine serdiği minderin üzerine yatırır kızını. “Kartonlara sarılan minderin üzerinde ağlayan, iki yaşlarındaki çocuğa sabitleniyor gözlerim” (s.64). Öykü kahramanı bu manzarayla karşılaştığında acıma duygusuna kapılır. Kâğıt mendil almak için geldiği bu yerden bir hayli alış veriş yapar. “Gözlerim raflarda. Eve ne gerekiyorsa aldım.” (s.66). Sonra aldığı eşyalarla birlikte eve gider. Gece boyunca hasta kız çıkmaz aklından. Sabahleyin ilk iş olarak bakkala gidip, kızın durumunu öğrenmek ve gerekirse tedavi ettirmeyi düşünür. Bu umutla sabahın erken saatlerde evden çıkar. Bakkala vardığında kapalı olduğunu görür. Bu durumu çevreden geçecek birilerine soracakken, camekâna yapıştırılan kâğıdı görür. “Kızımın vefatı nedeniyle kapalıyız” (s.69). Böylece öykü kahramanı çocuğa yardım edememenin vicdan azabıyla baş başa kalır.

Kitaptaki yedinci öykü “Bileyici” öyküsüdür. Bu öyküde, öykü kahramanı çocukluğuna döner. Yaşadığı mahallede kimsesiz yaşlı bir adam vardır. Uso Dayı denilen adam bıçakları bileyerek geçimini sağlayan biridir. Uso Dayı aynı zamanda yanık bir makamla kaval çalma yeteneğine sahiptir. Öykü kahramanının çırak olarak çalıştığı

berbere gelir saç tıraşı olur. Ondan para alınmaz. Bunun üzerine o da borcunun kaval çalarak öder. Uso Dayı, yoksulluğuna rağmen saygı uyandıran bir kişiliğe sahiptir. Kimseye dilenmemekle birlikte komşularının alicenaplığını da kırmaz. Böylece her akşam bir komşusu ona akşam yemeği götürür. Dönem kasvetli bir dönemdir. Ülke diken üzerinde iken On İki Eylül Darbesi yapılır. Askerler yönetime el koyar. Sokağa çıkma yasağı ilan edilir. Her yerde olduğu gibi Uso Dayı'nın evinin bulunduğu sokakta da askerler nöbet tutar. Yasağın devam ettiği süre içinde komşuları Uso Dayı'yı anımsarlar. Evinde yiyecek bir şeyi olmayan adamın başına bir şey geleceğinden endişe ederler. Askerlere yalvarırlar. Yaşlı adama yemek götürmek istediklerini söylerler. Askerler ilk başta izin vermezler. Yemeği kendilerinin götürmelerini teklif ettiklerinde ise cevapları kaba olur. "Askerler kimsenin hizmetçisi değil" (s.77). Buna rağmen komşularının ısrarı tükenmek bilmez. Nihayet nöbeti devralan astsubay komşularının Uso Dayı'ya yemek götürmelerine izin verir. Ellerinde yemek taslarıyla eve dalan insanları kötü bir manzara beklemektedir. "Kapıyı açtıklarında evinde kavalına sarılı bulmuşlar" (s.77). Aç olduğunu söylemeyi gururuna yedirmedigi için kimseden yardım istemeyen Uso Dayı ölü bulunur.

Kitaptaki sekizinci öykü "Fille" öyküsüdür. Yıllar önce etrafta yaşayan Müslümanların köylerini basarak tüm aile fertlerini öldürdükleri Ermeni halkına mensup yaşlı bir adam Diyarbakır'a bağlı köyüne gelir. Anne ve babasının atıldığı kuyuyu kazmak, kemiklerini çıkarmak ve onlara bir mezar yapmayı istemektedir. Kuyu derin ve üzeri toprakla dolduğu için bu işi tek başına yapamayacağını anlar. Oraya yakın yol çalışmaları yapan şantiye yerine gider. Önce kendini tanıtır. "Gayrimüslim olmanın zorlukları evlat. Köyümüz basıldı. Annem babam şu taşlığın ötesinde bulunan kuyunun başına getirilerek palayla başları vuruldu" (s. 81). Böylece şantiye şefinden yardım ister. Şefin yardımına karşılık başka bir teklifte bulunur. "Köyümüzde dört kuyu vardı. Bir tanesine annem babam atılmıştı, kemiklerini alıp götürmek istiyorum. Bir de köyün bütün altınları bir küpte bu kuyuda saklıydı. Çıkarırsak paylaşırız, ne dersin?" (s.83). Adamın teklifi şantiye şefine cazip gelir. Şef, kazı işini gizlemek için işi paydos eder, işçileri eve gönderir. Sadece iş makinası operatörünün kalmasını ister. İşçiler toparlanıp şantiyeyi terk ettiklerinde, kuyuyu kazma işine başlarlar. Önce kemiklere ulaşırlar. Küpün ağzı belirdiğinde şef, altın küpünden haberi olamayan iş makinesi operatörünü de eve gönderir. Son haliyle yaşlı Ermeni ve şantiye şefi yalnız kalırlar. Şantiye şefinin altınları yaşlı adamla paylaşmaya niyeti yoktur. O zaman tek ve kötü niyetli seçeneğini devreye sokar. Elindeki kürekle yaşlı Ermeni'nin boynuna vurur. Adamın ölümü palayla öldürülen anne ve babasının mizansenisi gibidir. "Kürek, pala gibi parıldar, yaşlı adamın boynundan aşağı doğru savrulur. Kan toprağı sular. Yaşlı adam, annesi ve babasıyla buluşur. Kuyuya doğru bedeni bir çuval gibi yuvarlanır" (s.86). Şantiye şefi öldürmekte hiçbir beis görmediği yaşlı adamın canını aldıktan sonra yanına aldığı altın küpüyle oradan kaçır.

Kitaptaki dokuzuncu öykü "Bir Çift Küpe" öyküsüdür. Öyküde bir kız çocuğunun başından geçen trajik olay anlatılır. Kasaba büyüklüğünde ilçe yerinde annesi vefat eden on iki yaşındaki Özlem babasıyla yalnız başına yaşamaya başlar. Bir süre sonra eşi doğum yapan dayısının evine yardıma gider. Günü birlik gittiği eve akşam alacasında döner, bir sonraki gün tekrar gider. Her defasında ısız ve تنها yollardan geçmek zorunda kalır. Çocuk olmanın verdiği dürtüyle "seke seke oynayıp elindeki çubukla arıları, çekirgeleri kovalayarak, böğürtlen yiyerek dayısının evine gidip gelirdi" (s.92). Özlem çocukça düşlerin peşinde iki ev arasında gidip geldikçe onu izleyen kirli gözlerden habersizdir.

Günün bitimine yakın alaca saatlerde eve dönerken iki adam yolunu keser. “Kötü kokan, kirli bakan bir adam, eliyle Özlem’in ağzını, diğeri kuş gibi bedenini kavrar. Ayaklarından tutarak ağaçların arasına karanlıklara doğru götürürler” (s.93). Özlem’i kaçıranlar, köyün korucularıdır. Küçük kız çocuğunu kirli emellerine alet ederler. Ardından onu orada bırakarak kaçarlar. Geç saatlere kadar eve gelmeyen kızını merak eden babası onu aramaya çıkar. Özlem’i korulukta perişan halde bulur. Koruculardan şikâyetçi olsalar da bir sonuç elde edemezler. “Civardakilerin ifadelerine başvurulur. İki korucu heyecanlı çelişkili ifade verince tutuklanır. Sonra araya hatırı sayılı kişiler girer. Serbest bırakılırlar” (s.95). İlçe halkı bu durumdan dolayı kızını suçlar. “O saatte dışarıda ne işi var” (s.95). Evleri taşlanır, camları kırılır. Toplum yaşananların cezasını Özlem’e keser. Özlem’in babası bu durumla nasıl başa çıkacağını düşünürken bir arkadaşı ona akıl verir. Özlem’i evlendirirse dedikoduların önüne geçeceğini söyler. Adamın önerisi de hazırdır. Yakın köylerin birinde yaşayan yaşlı geçkin bir ağa üçüncü eş olarak genç birini arıyordur. Toplumun baskısından bunalan baba bu teklife boyun eğer. Özlem’i alarak ağanın evine götürürler. Nikâhları kıyılır. Ağanın kadınları, Özlem’i gerdek gecesi için hazırlayıp bir odaya geçirirler. Kız durumun farkına vardığında sinir krizleri geçirir. Ev ahalisinin bir anlık dalgınlığından yararlanarak yüksek olmayan pencereden aşağı atlar. Tepelere, ormanlara doğru kaçar. Birkaç günlük aramadan sonra kurtların parçaladığı cesedini ormanlık alanda bulurlar. Avuçlarının içinde, genç kızlığa erişeceği zaman takmayı düşündüğü annesinden hatıra kalan bir çift küpe bulunur.

Kitaptaki onuncu öykü “Kayıp Adamın Hikayesi” öyküsüdür. Bu öyküde gözaltına alınan bir adamın yaşadıkları anlatılır. Gece yarısı evine gelen yüzleri maskeli kişiler tarafından apar topar gözaltına alınır. Gözleri bağlanarak arabaya bindirilir. O saatten sonra nereye gittiğini anlayamaz. Uzun bir sürenin sonunda gözaltında tutulacağı hücreye getirildiğini anlar. Fakat suçunun ne olduğunu bir türlü söylenmez ona. Tanımaktan öteye gitmediği adamlar hakkında bilgi vermesi istenir. Ama hiçbir şey bilmiyordur. O sebeple sorulara kayıtsız kalır. Bir süre sonra onu sorgulayan insanlardan merhamet dilenir. Onu serbest bırakacaklarına dair umutlara kapılır. “Eve gideceğim, günlerdir burada tutuyorlar. Kötü biri olmadığımı anladılar” (s.103). Fakat işler umduğu gibi gitmez. Adamı binadan çıkararak bir araca bindirirler. Şehrin dışına tenha bir yere götürüp arabandan indirler. Eni sonu üzerine kurşun yağdırarak adamı öldürürler.

Kitaptaki on birinci öykü “Halit” öyküsüdür. Bu öyküde köyden kente göç etmek zorunda kalan bir adamın yaşadığı çaresizlik anlatılır. Evli çocuklu olan Halit, tüm gün iş aramaya çıkar. Bir türlü bulamaz. Üstelik veresiye aldığı esnafa da borcu birikir. “Bakkala borcum birikmişti. Onları ödemedem bakkaldan bir şey alamazdım” (s.107). Bu sebeple her sabah gittiği işçi pazarında, esnaflardan, potansiyel gördüğü herkesten iş dilenir. Yine de çoğu günler eve ekmek götüreceği kadar bile olsa iş bulamaz. Yine böyle bir günde umutları bitik halde eve döndüğünde, kafasına yerleştirdiği leğenin içinde ekmek taşıyan bir çocuğu kestirir gözüne. Çocuğa yaklaşır. İki adet ekmeği kaptığı gibi oradan uzaklaşmaya çalışır. Saklanacak kadar şansı yoktur. “Halit’in kaçtığı yöne doğru giden polisler, sokaktaki kadınların parmak işaretleri doğrultusunda kaçan adamın evine gelip megafonla bağırmağa başladılar” (s.110). Böylece Halit ekmek çalmaktan tutuklanarak cezaevine girer.

Kitaptaki on ikinci ve son öykü “Kayıp Şecere” öyküsüdür. Sepite ve Ekber, anne ve babalarının ölümünden sonra ailenin soy kütüğünün yazılı olduğu şecerenin peşine düşerler. Antalya’da yaşayan bu ailenin ilk yılları gayet mutlu geçer. Bir zaman sonra

anneleri ölür, bu makûs talihi babalarının ölümü takip eder. Bu arada Ekber Antalya'dan ayrılıp Diyarbakır'a yerleşir. Bu durumda yalnızca kardeşi Sepite Antalya'da yaşamaktadır. Bir gün Ekber'in bir arkadaşı Antalya'ya gelip, Sepite'yle görüşür. Ağabeyi Ekber'in selamlarını söyler. Mümkünse ailenin şeresi ile birlikte Diyarbakır'a ağabeyi Ekber'i ziyarete etmesini söyler. Bunun üzerine Sepite kayıp şecerenin peşine düşerek İstanbul'a gider. Tek umudu bütün kayıp kitapların toplandığı sahaflardır. Nihayet günlerce aradığı aile şecerelerini bulur. Kitapta yazılanları okuduğunda beyninden vurulmuşa döner. Bugüne kadar babaları bildikleri şahıs, amcalar çıkar. Amcaları, bir tartışmada babalarını öldürünce anneleriyle evlenmiştir. "Bizim babamız aslında amcamızmış, bir gün köstekli bir saat için babamızla tartışmış ve kazara elindeki tüfekte onu vurmuş. İntihar süsü vermiş. Sonra da annemizle evlenmek zorunda kalmış. Bu ona ağır gelmiş. Bizleri ve aile şeceremizi alıp Adana'dan Yitik Bahçe'ye kaçmış" (s.129). Yanında şecere ile birlikte Diyarbakır'a gelir. Ekber'in yanına gider. Ölümcül bir hastalığa yakalanan ağabeyine durumu anlatarak, son kez onunla vedalaşır. Gerisin geri Antalya'ya döner.

Muharrem Erbey'in ikinci öykü kitabı olan *Babam Aharon Usta*'da on bir öykü yer almaktadır. Erbey'in bu öykülerde de toplumcu gerçekçi anlatılarda bulunduğu gözlemlenmektedir. Muharrem Erbey bu öykü kitabında da hakları gasp edilen, cinsel kimliğinden kaynaklı toplumun dışına itilen, göçler sonucunda değişime uğrayan mekânları ve aile bireylerinin ihanetine uğrayan insanların öykülerini anlatır.

Kitaptaki ilk öykü olan "Babam Aharon Usta" öyküsünde bir çocuğun gözünden Yahudi bir ailenin zaman içinde parçalanışını konu edinir. Öykünün geçtiği yer İstanbul'dur. Varlık vergisini ödeyemeyen Aharon Usta eşini ve oğlunu geride bırakarak kayıplara karışır. Yoksulluğun pençesine düşen anne geçimini sağlamak için elbise dikimine başlar. "Annem bir süre sonra bir terzide çalışmaya başladı. Elbiseleri eve getirip sabahlara kadar çalışırdı" (Erbey,2018b,9) Fakat geçim sıkıntısını bir nebze atlatmalarının başka bir nedeni vardır. "Kapıyı aralayıp daracık evimizin içine dalmıştım. Annemin odasından sesler geliyordu. Önceleri anlamadım. Kapıyı aralayıp başımı içeriye uzattım. Annem yataktaydı ve çıplaktı... Yalnız değildi" (s.9). Vasil, annesinin başkalarıyla yatmasını kabullenemez. Evi terk eder. Hayatını kazanmak için iş aramaya başlar. Günün birinde bir çamaşırhanede iş bulur. Çok geçmeden cinsel tacizine maruz kaldığı patronunu öldürür. Gözü kasaya ilişir. İçindeki paraları alır. O parayla bir zamanlar onlara ait olan, babasının birçok anısını barındıran dükkânı satın almaya gider. Dükkânı, sarıklı cüppeli bir hacı satın almıştır. Vasil, hacıya dükkânı satın almak istediğini söyler. Cebindeki paraları gösterdiğinde hacının iştahı kabarır. Teklifi kabul etse de Vasil'in gayrimüslim olduğunu anladığında dükkânı satmaktan vaz geçer. Vasil bu duruma içerlenir. Hacıdan intikam almayı tasarlar. Gece vakti ortalık tenhalaşınca dükkânı ateşe verir. Ardından oradan uzaklaşarak sonraki günlerde aylak aylak gezmeye başlar. Günün birinde babası için bir mezar yapmayı tasarlar. Babasının kokusunun sindiği elbiseleri toplayarak bir tabuta yerleştirir. Mezarlığa gider. Mezarlık görevlisi Vasil'in deli olduğuna kanaat getirerek onu kovmak ister. Aralarında arbede yaşanır. Bunun üzerine Vasil adamı boğarak öldürür. Ardından babasının elbiselerini rast gele açtığı bir mezara gömer. Bu arada cinayeti çözen kolluk kuvvetleri peşine düşerler. Çok geçmeden tutuklanır. Cezaevine girer. Yıllarca kaldığı cezaevinden çıktığı gün annesini karşısında görür. Annesini, başkalarıyla yattığı için affetmez. Onu geride bırakarak yoluna devam eder. Mezarlığa gittiğinde, mezara gömdüğü elbiseleri bulamaz.

Kitaptaki ikinci öykü olan “Düşe Kalka” öyküsünde cezaevinden çıkan bir adamın hayal kırıklıkları anlatılır. Seyfo, hükmü bitip de cezaevinden çıktığında bir zamanlar yaşadığı mahalleyi ziyaret eder. Bu ziyaretinin önemli nedenlerinden biri de kafasındaki soruların cevaplarını bulmaktır. O içerde iken Annesi ölmüştür. Cezaevine ziyaretine giden babasının gelişleri bir zamandan sonra akamete uğramıştır. Cezaevine girdiği ilk zamanlarda sevdiği kızdan gelen mektuplar bir süre sonra kesilmiştir. Beynini kemiren bu olayların nedenini öğrenmek ister. Buna rağmen mahalle değişime uğramıştır. Sokaklarda karşılaştığı bütün yüzler ona yabancı gelir. Onun zamanından burada yaşayanlardan hemen hemen hiç kimse kalmamıştır. Şimdi mahalleye köylerden göç eden insanlar yerleşmişler. Tanıdık birini ararken aklına muhtar gelir. Muhtarın bürosuna gider. Muhtar kısa süreli bir bocalamadan sonra Seyfo’yu tanır. Muhtarın anlattıkları Seyfo’nun yıkımına neden olur. Babasının, erkek kardeşinin zoruyla dükkânını sattığını öğrenir. Kardeşi bununla yetinmeyerek Seyfon’un sevgilisi ile evlenmiştir. Sonra da taşı tarağı toplayarak İstanbul’a gitmiştir. Tek başına ve parasız kalan babası, birkaç iyilikseverin yardımıyla huzur evine yatmışsa da kısa bir süre sonra yaşamını yitirmiştir. Muhtarın anlattıklarını soğukkanlılıkla dinleyen Seyfo içten içe büyük bir yıkım yaşar. En yakını bildiği kardeşinin ihaneti yüzünden dünya gözünde kararır. O anda yıllardır yattığı cezaevi dünyanın acımasızlığına karşın ona daha korunaklı gelir. “Cezaevinden çıktığıma bin pişmanım. Dön deseler, yerin hazır deseler, bir an durmam gider yatarım” (s.27). Muhtarın anlattıklarına daha fazla dayanamayarak çocukluğunun ve gençliğinin mahallesini terk eder.

Kitaptaki üçüncü öykü “İlk-Yazım-Sonum-Kışım” öyküsüdür. Karlı bir gecede kapısı çalınan adam kimseyi misafirlige beklemiyordur. Kapıyı açıp açmamakta kararsızlık yaşarken, kapı tıkırtıları kesilir. Camdan baktığında bir karartının hızla uzaklaştığını görür. Adam ertesi gün yakın bir kasabada öğretmenlik yapan kardeşini ziyaret etmeyi düşünür. Sabah olduğunda kötü hava koşullarına rağmen yola çıkar. Bir süre sonra kar nedeniyle yolların kapandığını görür. Adam arabasından inerek sağa sola bakınır. Aynı yol güzergâhında yolda kalan bir minibüs çeker dikkatini. Minibüse doğru yürür. Bu minibüs kardeşinin öğretmenlik yaptığı kasabanın minibüsüdür. Arabanın kapısını açarak içerdekilerle selamlaşır. Dışarıya göre içerisi sıcaktır. Yol açılıncaya kadar onlarla birlikte kalmaya karar verir. Nereye yolculuk yaptığını sorduklarında, ismini söylediği öğretmen kardeşini ziyaret edeceğini söyler. Bunun üzerine köylülerden biri öğretmenin başına gelen trajik olayı anlatmaya başlar. Öğretmen lojmanında dinlenirken, patlayıcı bir madde ile oynayan öğrencisi yaralanır. Bunu duyduğunda üzerine cüzdanını, parasını almadan can havliyle dışarı çıkar. Öğrencisini kucaklayıp bulunduğu ilk araba ile şehre hastaneye götürür. Öğrenciyi hastaneye yatırılır. Öğretmen ise geceyi geçirmek için kardeşinin evine gider. Kapı açılmayınca tamamıyla umudunu yitirip, sokaklarda dolaşırken gaspçıların saldırısına uğrar; orada can verir. Bir gece önce kapısını çalınan kardeşi olduğunu anlar. Böylece derin acı çeker.

Kitaptaki dördüncü öykü “Zergus: Sarı Ceviz” öyküsüdür. Öykü kahramanı halasının vefatı üzerine çocukluğunun geçtiği köye gider. Çocukluk anılarının geçtiği yerleri dolaşmaya başlar. Bahçelerin içine dalar, dere kenarında yürür, dar sokakları dolaşır. Halasının çocuklarıyla yaşadığı eğlenceli günleri anımsar. Aradan geçen zaman ve hayat birçok şeyi değiştirmiştir. Halasının büyük oğlu Abdullah siyasi nedenlerle cezaevine girmiştir. Hayallerinin peşinden İstanbul’a giden Suat, orada tutunamayınca tekrar köye dönmüştür. Oradan hiç ayrılmayan küçük kuzeni Fuat ise toprakla uğraşmaktadır. Fuat’ın ilginç bir hikâyesi vardır. Bahçeyle uğraşırken yakınına kadar

sokulup öylece onu izleyen siyah bir yilandan söz edilir. Yılanın bakışlarında ya da duruşunda bir düşmanlık yoktur. Aksine gayet dostane bir tavrı vardır. “Sonraları bahçede bulunan siyah bir yılanın Fuat’ın arkasından ayrılmadığını duydum. Dilden dile anlatılmaya başlandı bu olay. Karayılanın Fuat’a âşık olduğu dilden dile dolaşmaya başlamış” (s.39-40). Eni sonu bir gün aileye zarar vereceği endişesi ile Fuat yılanı öldürür. Anlatıcı bu anımsamadan sonra çocukluk günlerindeki başka olaylara döner. O günler ile içinde bulunduğu zamanı kıyasladığında çok şeyin değiştiğini anlar. Şimdiki köy çocukluğunun köyü değildir. Ağaçlar kesilmiş, evler harabeye dönmüş, başka yerlerden göç edenler, tanımadığı yüzler her tarafa yerleşmiştir. Sonunda çocukluğunun güzel günlerinden eser kalmamıştır. “Daha fazla dayanamıyorum, gerisin geriye kaçıyorum. Bağbozumunun yapıldığı tepelere, akrabalarımın yanına gidiyorum” (s.44). Yaşadığı hüsrani yüzünde saklayarak taziye evine döner.

Kitaptaki beşinci öykü “Helin” öyküsüdür. Öykü kahramanı Beyoğlu’nda dolaşırken sonradan travesti olan lise arkadaşıyla karşılaşır. Yaşadığı hayattan bezdiğini, artık fuhuş yapmak istemediğini, doğru düzgün bir iş bulursa namuslu bir hayat sürmek istediğini söyler. Kısa bir süre sonra memlekete dönecek öykü kahramanı Helin’e telefon numarasını verir. Sonraki zamanlarda Helin onu arar. “Aradan birkaç ay geçmemişti ki telefonum çaldı. Açtığımda onun ince sesiyle karşılaştım. Sesi telaşlıydı. Döndüğünü, İstanbul’un onu çok yıprattığını söylüyordu” (s.48). Helin, memlekete kesin dönüş yaptığını ve kendisine bir iş bulmasını ister. “Çarçabuk toparlanıp ne yapabilirim diye düşündüm. İyi de bizim burada böyle birini kim çalıştırmak ister ki. Sağa sola telefon açmaya başladım. Birkaç telefon görüşmesinden sonra biri tamam dedi. Hemen aradım Helin’i, telefon numarasını verdim. Git görüş dedim” (s.51). Bunun üzerine Helin, iş başvurusunda bulunacağı adrese gider. İşveren, Helin’in cinsel kimliğini fark ettiğinde onu kovar. Üstüne öykü kahramanını arayarak öfkesini belirtir. “Abi gönderdiğin arkadaşın ‘top,’ olduğunu neden söylemedin, senin amacın bizi rezil etmek mi? Vallahi sana yakıştıramadım, seni tanımasam böyle insanlarla oturup kalktığını düşüneneğim” (s.50). Böylece Helin bütün çırpınmalara rağmen iş bulamaz. Yaşamını kazanacağı tek seçenek kalıyor geriye. “Aradan bir ay geçmişti. Gece arabayla eve dönüyordum. Hava serindi. Yerler sabah yağan yağmurdan dolayı ıslanmıştı. Camlar buğulanmış, yerdeki ıslaklıktan dükkânların ışıkları çevreye yansiyordu. İlerde durakta kaldırımda bekleyen sarışın bir bayan vardı. Neden beklediğini bilmeden gözüm takıldı. Oydu. O anda dünyam karardı. Önümdeki araba duraksayınca eğilip ön pencereden bir süre konuştu sonra da bindi” (s.52). Öykü anlatıcısı geldiği memleketinde de fuhuşa sürüklenen Helin’e düzgün bir iş bulamamanın ızdırabıyla oradan uzaklaşır.

Kitaptaki altıncı öykü “Ayraç” öyküsüdür. Bu öyküde ailesiyle birlikte tatile giden bir adamın Bodrum’da yaşadıkları anlatılır. “Cezaevi’nden çıktıktan bir hafta sonra Diyarbakır’dan Bodrum’a gideceğimi söyleseler asla inanmazdım” (s.55). Kısa bir süre için de olsa kafasını dinlemesi örselenmiş ruhuna iyi gelecektir. Yolculuk onun açısından içerideki yaşam ile dışarıdaki yaşamı kıyaslayan monologlarla sürer. Tutuklanmasına gerekçe gösterilen olayla hiçbir ilgisi yoktur. Birinin attığı iftiranın kurbanı olmuştur. Uzun süreli düşüncelerin sonunda otobüs nihayet Bodrum’a varır. Arkadaşının yazlığına yerleşirler. Bir gün sahilde gezinirken, bir adam ile karşılaşır. “O geliyor karşıdan, kolunda bir kız ile. Onu görünce şakaklarımdaki damarlarım zonkluyor. Ter basıyor bir anda. Gidip yakasına yapışmak, yattığım dokuz yılın hesabını sormak istiyorum” (s.62). Adamın üzerine yürürken gözleri kararır. Baygınlık geçirir. Hastaneye kaldırılır. Gözlerini açtığı anda itirafçısı başucundadır. Ona iftira atan adam öykü kahramanının

sakinleştiğini gördüğünde kendinden bahseder. Bodrum'a yerleştiğini, restoran işlettiğini söyler. Bunun yanında bir roman yazmaktadır. Romanın konusu da yıllar önce öykü kahramanına attığı iftiradır. "İnanmayacaksın belki ama sana karşı olan mahcubiyetimi, vicdani hesaplaşmamı yaklaşık yedi yıldır kaleme döküyorum" (s.64). İtirafçı, vicdan muhasebesini hafifletmek istercesine öykü kahramanına restoranda ortaklık teklif eder. "Sana bir önerim var. İşin yoksa gel benimle ortak ol, işlere yardım edersin, birlikte geçinir gideriz" (s.66). Bu öneriyi eşiyile konuşması gerektiğini söyler. Oysa öykü anlatıcısının amacı, onu vurmak için zaman kazanmaktır. Sonraki görüşme için sözleşirler. Öykü kahramanı eve doğru yürürken itirafçısını vurup vurmama konusu düşüncelerini alt üst eder. "Yol boyu içimdeki nefret yerini karmaşık duygu yığınına bırakmıştı. Ne yapacağımı bilmiyordum. İçerde çürümeme neden olan adamla aynı yerde çalışmak uygun olur muydu? Asla!"(s.67). İtirafçısını vurmaktan vaz geçtiği gibi iş teklifini de kabul etmez.

Kitaptaki yedinci öykü "Çıkış" öyküsüdür. Öykünün kahramanı bir avukattır. Günün birinde ofise geldiğinde tuhaf duygulara kapılır. "Otuz kırk saniye kadardı. Belki de birkaç dakika, bilmiyorum. Üşüdüğümü, bedenime yabancılaştığımı hatırlıyorum. Kendime sorduğum ilk soru "Ben neredeyim" oldu. Bir süre sonra bakışlarım yere doğru aktığını, anlamsızlaştığımı anımsıyorum" (s.69). Ofisin havası daralmasına neden olur. Kendini sokağa atar. Eve gider. İlk işi duş almak olur. Duştan çıktığında düşünce yorgunluğu geçmemiştir. Alkol almaya başlar. Alkolün etkisiyle yaşamından parçalar anımsar. Bunlardan biri yanlış anlaşılmalardan dolayı dayıları ile babası arasında geçen tartışmadır. Bu anıdan sonra anlatı tekrar içinde bulunduğu zamana döner. Gece yarısı olmasına rağmen onu yoran düşüncelerden dolayı uyuyamaz. Eşi gelip yatmasını söyler.

Kitaptaki sekizinci öykü "Üç Dilek" öyküsüdür. Öykü kahramanı, gördüğü rüyanın huzursuzluğuyla uyandıktan sonra iş yerine gider. Çalışma arkadaşlarına rüyasını anlatır. İş arkadaşı Canan, anlattığı rüyaları tabir etmek için bir falcıya gitmeyi önerir. "Bak ne diyeceğim, bu tür şeylere meraklı bir arkadaşım var. Onun tanıdığı çok iyi bir falcı mı ne, birisi varmış. İstersen onu arayıp adresi öğreneyim, sonra gideriz ne dersin" (s.82). Böylece mesai bitiminde öykü kahramanı ve Canan, metruk binaların bulunduğu, bozuk sokaklardan geçerek falcının evine giderler. Falcı kahve falını yorumlayan biridir. Adam kahveyi içer, fincanı ters çevirir. Falcı, ondan bir dilek tutmasını ister. Buna rağmen öykü kahramanı üç dilek tutar. Falcı kadın adamın rüyasını yorumladıktan sonra bir yerine üç dilek tuttuğunu söyler. "Fincanı sehpaye bırakırken bana dönüp "Sana bir dilek tut dedim ama sen üç dilek tuttun dedi" (s.85). Kadının bunu bilmesi üzerine adam büyülü bir düşünceye kapılır. Falcı kadın, yeniden bir dilek tutmasını ister adamdan. Adam falcıyı bir daha sınamak için bir dilek yerine tekrar üç dilek tutar. Bunun üzerine falcı fincanın dibini tekrar yorumlayarak gece gördüğü rüya ile ilgili açıklamalar yapar. Söyledikleri doğrudur. İşini bitirip de fincanı sehpaye bıraktığında adamın bir dilek yerine üç dilek tuttuğu ayrıntısını bir daha atlamaz. "Yine üç dilek tuttun. Ama bir dileğini değiştirdin" (s.86). Ardından öykü kahramanını ve Canan'ı odada bırakarak görevini ifa eden bir edayla oradan uzaklaşır.

Kitaptaki dokuzuncu öykü "Son Eşik" öyküsüdür. Öykü geriye dönüş tekniğiyle yazılmıştır. Çocukluğuna dönen öykü kahramanı mahallede yaşanan intihar vakalarını hatırlar. Anımsadığı ilk olay orta yaşı geçkin komşuları Fahri'nin intiharıdır. "Babamın bacakları arasından Fahri Amca'nın kanlar içinde yerde yattığını görünce faşistlerin gelip onu vurduğunu düşündüm. Latife Abla bağırıyordu, kızı Ayşe, Remzi hep bir ağızdan

“Ay bavo te çima kır” (Ay baba niye yaptın) diyorlardı. Demek ki faşistlerin işi değildi. O kendisini vurmuştu. Elindeki tabanca gözüme ilişti” (s.89). Öykü kahramanının anımsadığı ikinci olay Bozo'nun intiharıdır. Bozo'nun intihar nedeniyse âşık olduğu kıza varmamasıdır. “Âşık olduğu kız bizim sınıftaydı. Bana Filiz'i sorardı. Ben Filiz'in yaptıklarını bir bir, bir daha anlatırdım. Hem de bire on katarak. Ailesi karar vermişti. Geçmişte aile arasında geçen küçük bir tartışmadan dolayı Filiz, Bozo'ya verilmeyecekti. Kesindi. Bozo'ya binanın üzerinden kendini boşluğa bırakmak kalmıştı” (s.91). Öykü kahramanının anımsadığı başka bir intihar olayı da Takoz'un intiharıdır. Takoz'un intiharı ise Bozo'nun yaşadığı bunalımın tersi bir nedendir. Takoz, sevdiği kız ile evlenmek istediğini söylediğinde ailesi bu işe yanaşmaz. Bunun üzerine intihar ederek yaşamına son verir. “Takoz'un ölümünden sonra eve gittiğimde yemek yemeyip odama çekilmiş, yatağa uzanıp ağlamaya başlamıştım. Annem ağladığımı duyunca içeriye girmiş neden ağladığımı sormuştu. Sevdiği kıızı, ailesi istemediği için Takoz'un kendisini astığını söylediğimde, annem bana sarılıp...” (s.92). Anlatıcı intihar eden bu insanlarla arasında geçen olayları anımsamaya devam eder.

Kitaptaki onuncu öykü “Babamın Evrak Çantası” öyküsüdür. Öykü kahramanı bazı belgeleri muhataplarına ulaştırmak için Batman'a gidecektir. Belgeleri taşıdığı çanta babasının önemli bilgileri sakladığı evrak çantasıdır. “Çoğunlukla annem ıslak bez getirip evrak çantasının tozunu alır, sonrada babama uzatırdı” (s.95). Evrakları çantaya yerleştiren öykü kahramanı terminale gider, Batman'a hareket edecek minibüsün ön koltuğa oturur. Arabanın terminalden çıkmasıyla çantanın fermuarlı gözünü açar. Eli, babasının askerliğini yaparken tuttuğu not defterine gider. Not defterinde babasının askerlik anıları vardır. Ara ara kafasını kaldırıp çevreye bakmakla birlikte her defasında notları okumaya devam eder. “Yüzbaşı bayramda babama beş lira para, bir ipek gömlek, bir ipek mendil ve ipek çorap vermiş. Sonra on altı ekim bin dokuz yüz elli sekiz akşamı İstanbul'a gitmişler. Kadıköy'e iskeleye oturmuşlar. Sarhoş bir kız varmış, şişko. Zorla taşıyıp evine götürmüşler. Babam “Evini bilemeyen kıızı evine götürdük diyor” (s.96). Defter askerlik anılarıyla doludur. Öyküde anlatıya karışan bir başka durum da dışarıdaki yaşamın zorluğudur. Öykü kahramanı pencereden dışarı baktığında, tarlalarda çalışan yorgunlukları zaman terazisinde kalınlaşmış tarım işçilerini görmektedir. “Gözüm pamuk tarlalarına uzanıyor. Tarlalarda genç kızlar, yaşlılar, kadınlar, çocuklar çalışıyor. Pamuk topluyorlar, boyunlarına attıkları torbalar önlerinde sarkıyor. Torbası dolan götürüp kenarda bekleyen traktöre bırakıyor” (s.97). Öykü kahramanının yolda karşılaştığı olaylar bununla sınırlı değildir. Durdukları bir kontrol noktasında, jandarmanın azarladığı minibüs şoförüne nedenini sorduğunda “Derimi yüzsele Kürtçe müzik dinlemekten vaz geçmeyeceğim” (s.99) yanıtını alır. Not defteri ve dışarının kasvetli havası arasında geçen yolculuk sona erer. Batman'a varır.

Kitaptaki on birinci öykü “İstasyon” öyküsüdür. Öykü kahramanı ve üç erkek kardeşi için sünnet töreni düzenlenir. Sünnet edilmeden önce arabayla mahalle turu atarlar. Gezileri tren istasyonuna kadar sürer. Sonraki zamanlarda annesi ve babası öykü kahramanının tren istasyonuna gitmemesi için tembihte bulunurlar. “Annem, çocuğun biri İstasyonda tren raylarının üzerinde yürümüş, tren onu biçmiş, dedi. Babam da yanına çağırıp, tren istasyonuna gidersen seni öldürürüm dedi” (s.105). Öykü kahramanımız ebeveynlerinin tembihi üzerine uzun bir süre istasyonun yakınlarında dolaşmaz. Günün birinde arkadaşlarıyla toplanarak rayların öte tarafına kavgaya giderler. Bu durum aynı zamanda tabuları yıkmasına neden olur. “Bir gün bizim sokaktaki bir çocuğu dövmüşlerdi. Bizlerde çocuklarla toplanıp birkaç sokak ötede olan mahalleye gidip o

çocuğu dövüp intikam alacak, dönecektik. Çocuğun ağabeyi koşarak aşağı indi hepimize bağırdı. Bizler sokağın diğer ucuna doğru koşmaya başladık (...) Bir süre sonra raylara gelmiştik” (s.106). Öykü kahramanının orada bulunması, annesinin anlattığı feci kazayı anımsamasına neden olur. İki parçaya bölünmüş çocuğun imgesini arar. Ardından korkulara kapılır. Koşarak oradan ayrılır. Uzun bir süre gitmez oralara. Zaman ilerler ve liseye başlar. Okulu rayların öte tarafındadır. Her gün rayları aşması zorunlu hale gelir. Rayları arşınladığının her defasında orada parçalanan çocuğun imgesini tekrar arar. Günün birinde alt geçitten geçtikleri bir vakitte raylarda parçalanan çocuğun gerçeğe dönüşen imgesine tanık olan biriyle karşılaşır. İstasyonun demirliklerine sırtını dayayan oyuncakçı etrafını saran insanlara gördüklerini anlatmaktadır. “Oydu, yıllardır konuşulan yaralı çocuktu. Oyuncakçı “vermedim” deyip duruyordu. Benim gibi merakını yenemeyen bir adam biraz da alaya alıp oyuncakçıya sordu: “Peki sen oyuncak vermeyince ne yaptı sana?” Oyuncakçı dönüp korku ile başında bekleyenlere baktı. “Ağladı,” dedi, başını yere doğru eğdi ve keşke verseydim dedi” (s.109). Böylece öykü kahramanının yıllarca unutamadığı ölü çocuk hikâyesi, her kesin etkilendiği bir söyleneceye dönüşür.

Sonuç

Muharrem Erbey, daha çok öykü alanında eser veren bir yazardır. Her iki öykü kitabına bakıldığında öykü mekânlarının çoğu, yazarın çocukluğunun geçtiği Diyarbakır’dır. Erbey’in öykülerinin çoğu kentin yoksul mahallerinde geçer. Öykü kahramanlarının bazıları işçi çocuklar olduğu gibi bazıları, varıl yaşamlarını köylerde bırakarak kentin gecekondu mahallelerinde yaşayan düzen mağdurları, kimsesiz yaşlılar, cinsel kimliğinden dolayı toplumun dışladığı insanlar, açlıklarını gidermek için ekme çalmak zorunda kalan babalar, yoksulların çaresizlik içinde en çok başvurdukları intihar edenlerdir. Yine de yoksul semtlerde bir arada yaşayan insanlar tüm olumsuzluklara rağmen sınıfsal bir dayanışma içindedirler. Maddî imkânsızlıklar ve dönemin kasvetli havası, yardımlaşmaya rağmen çoğu sorunu çözmeye yetmeyen arayışlar sonucunda, birçok öykü kahramanı ölümle sonuçlanan acılar yaşarlar.

Denilebilir ki Erbey’in öykü dünyasında mutlu insanlar çok azdır. Hemen hemen hepsinde bir telaş, bir kaygı, belirsiz bir geleceğin tedirginliği vardır. Bunun önemli nedeni de ister kasıtlı olsun, ister kötülüğün doğasında gelişsin hepsinin umutlarının çalınmasıdır. Böylece düzenin çarkları arasında ezilen, imkânlardan mahrum bırakılan, varlıkları ellerinden alınan, göçler nedeniyle bir zamanlar yaşadıkları muhitlere yabancılaşan, aile bireylerinin ihanetine uğrayan insanların hikâyeleri anlatılır. Erbey bunun yanında cinsel saldırıları aklayan devlet otoritesini ifşa etmekle birlikte, pedofoli denilecek cinsten evliliklere salya sümük koşan ağılık düzenini sorgular. Erbey’in öykülerinde yaşananlar çevreden, bölgeden ve dönemin kasvetli havası gibi bazı dış etkenlerden bağımsız değildir. Yöreselliğin oldukça baskın olduğu öykülerin ana konularının çevresine serpiştirdiği küçük hikâyeler, küçük cümleler, ya da paragraflarla bu tür durumları derinlemesine bir bakış açısıyla göstermeye çalışır.

Erbey tüm bunları yaparken gerçekçilikten kopmaz. Olayları anlatırken sanki bütün o durumların içinden geçmiş gibi içtenlikli bir dil kurar. Hikâye olayına uygun çizdiği tipler, kurgunun gerçekliği içinde bir başka başarısıdır. Bu yönüyle bakıldığında Erbey’in sanatı toplum yararına farkındalık yaratma amacı gütmektedir. Erbey’in öykülerdeki tutumu, otoritenin baskısıyla acı çeken mağdurlardan yanadır. Böylece yazar

ele aldığı konular aracılığıyla üstüne düşen sorumluluğu yerine getirerek düzenin eleştirisini yapar. Bunu yapmaktaki amacıysa mağduriyetlerin yaşanmayacağı ideal bir dünyaya olan özlemidir.

Erbey öykülerini toplumsal gerçekçi bir tarzda yazmıştır. Ancak öykülerindeki acılar, intiharlar, cinsel istismarlar, fakirlik, terk edilmişlikler, ihanetler; hayatta sadece bunlar mı var; hiç mi iyi, güzel bir şey yok şeklinde tenkit edilebilir.

Kaynakça

Diñç, Mehmet. Erbey M. (28.01.2021). Muharrem Erbey ile Mardin Leylan Cafe'de yapılan yayımlanmamış röportaj.

Erbey, M. (29.03.2018). İnsanların Hikâyelerini Seslerini ve Sessiz Çılgınlıklarını Yazmaya Çalıştım, Çalışacağım... *Ötekilerin Gündemi*. Erişim: <https://www.otekileringundemi.com/soylesiler-roportaj/yazar-muharrem-erbeykurtlerin-hikayelerini-seslerini-ve-sessiz-cigliklerini-yazmaya-calistim-calisacagim-h62801.html>

Erbey, M. (05.03.2017). Muharrem Erbey -Yazarların Günlük Ritüelleri, *İpekli Mendil*. Erişim: <https://ipeklimendil.wordpress.com/2017/03/05/muharrem-erbey-yazarlarin-gunluk-rituelleri/>

Erbey, M. (2018a). Kayıp Şecere. İstanbul: h2o Yayınları.

Erbey, M. (2018b). Babam Aharon *Usta*. İstanbul: h2o Yayınları

